

بسم الله الرحمن الرحيم

گزارش : جلسه کنگره بین المللی علمی - هنری اربعین

هشتمین کنگره اربعین، امت و تمدن اسلامی

محوریت نشست: تبیین نقش بانوان در ایجاد تمدن و پیشرفت

خبر:

هشتمین کنگره بین المللی علمی- هنری اربعین (اربعین، امت و تمدن اسلامی) با محوریت تبیین « نقش بانوان در ایجاد تمدن و پیشرفت» به همت معاونت فرهنگی اجتماعی دانشگاه و مؤسسه اربعین اصحاب الحسین(ع) در سالن شکوه شرق دانشگاه برگزار شد.

مدیر فرهنگی دانشگاه بیرجند گفت: دانشگاه بیرجند افتخار دارد در کنار برخی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و همچنین حوزه‌های علمیه در ایران و عراق، دومین سال متوالی در برگزاری این کنگره مشارکت داشته باشد و از دید علمی و تخصصی به مسائل اربعین در راستای اهداف بلند تشکیل امت و تمدن اسلامی بپردازد.

دکتر علی اکبر محمدی به این موضوع هم اشاره کرد که: همه ساله برخی محورهای علمی و تخصصی برای برگزاری این کنگره بین‌المللی پیشنهاد و تصویب می‌شود که امسال در هشتمین سال برگزاری، دانشگاه بیرجند نقش و جایگاه مهم بانوان را در ایجاد تمدن و پیشرفت با بهره‌گیری از الگوی عاشورا و اربعین امام حسین(ع) را تصویب و برگزار کرد. در این نشست بیشتر تلاش شد تا از حضور و نگاه بانوان دانشگاهی به این موضوع پرداخته شود. با گذری به تاریخ و تمدن پرشکوه ایرانی اسلامی، زنان از چنان جایگاه بزرگی برخوردار بوده‌اند که در همه حوزه‌های دانشی و معرفتی، اجتماعی و سیاسی و اقتصادی در پرورش دانشمندان و دانایان این امت و نیز در پیشبرد اهداف بلند پرتلاش بوده‌اند. در این کنگره سخنرانان کوشیدند از منظر تاریخی، هنری و اجتماعی نقش بانوان را واکاوی کنند.

اولین سخنران این کنگره علمی ریاست محترم دانشگاه دکتر خامسان بود که ضمن اشاره به خاطرهای از جبهه و دوران دفاع مقدس گفت: شعار دادن آسان است اما در وقت عمل کارها سخت می‌شود. زمانی انسان می‌تواند ارزش وجودی خود را بشناسد و یا پرورش دهد که در سختی‌ها قرار گیرد و کردار یاران با وفای امام حسین(ع) در روز عاشورا درست به همین دلیل که در معرض بیشترین سختی‌ها قرار گرفتند، مورد ستایش همگان قرار دارد.

در ادامه این نشست علمی، سرکار خانم مهندس نخعی مدیر کل امور بانوان استانداری خراسان جنوبی، با گرمیادداشت یاد و خاطره شهدای اسلام، شهدای دانشجو، استادان شهید و به خصوص جناب آقای دکتر خورشیدزاده معاون فقیه دانشجویی دانشگاه، از دست اندر کاران جلسه تشکر کردند و روز بازگشایی رسمی دانشگاه را نیز تبریک گفتند. وی به لزوم تلفیق فرهنگ جهادی و رفتار ایثارگرانه سیدالشهداء با هنر و ابزار هنری اشاره کرد که می‌تواند این ایثار و فداکاری را خاص و برگزیده گرداند.

سپس دکتر الهی‌زاده دانشیار تاریخ اسلام دانشگاه بیرجند به تبیین اطلاعات تاریخی و منبع‌شناسی در زمینه نقش زنان در تحولات اجتماعی از زمان حضرت رسول اکرم (ص) پرداختند.

در ادامه جلسه، آقای مرادی معاون محترم نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه با بیان این که الگویی که اسلام ارائه می‌دهد بحث خانواده محوری است، ابراز داشت: در امور اجتماعی نهاد خانواده اولویت و ترجیح دارد اما مطلب به این معنی نیست که زن نباید حضور اجتماعی داشته باشد و اسلام در این خصوص راهکارهای خوبی دارد.

خانم دکتر علیزاده دانشیار تاریخ دانشگاه سپس به سراغ نموده‌ها و مظاهر فرهنگی زنان در دوره معاصر رفت و نقش زنان بر پایه عقلانیت، عشق و تدبیر را با اهمیت دانسته و حضرت زینب (س) را اسوه این سه موضوع و الگویی در مدیریت بحران برشمرد. حضور زنان در عرصه اجتماع و خدمات اجتماعی به صورت مقابله با فقر، بیکاری، بیماری، پیری و حوادث نیز همواره مشاهده شده است که در دوران معاصر هم آنها با تأسیس انجمن‌ها و بنیادهای اجتماعی و تشکل‌های مردم‌نهاد بسیار اثرگذار بودند.

خانم دکتر آرزو پایدار فرد درباره جمله مشهور "ما رأیتُ الا جمیلا" حضرت زینب(س) از منظر هنر و زیباشناسی گریماس به تبیین حق و باطل پرداخت. عضو هیئت علمی گروه فرش دانشگاه گفت: برای درک حس سوژه نیاز است فاصله را کم کرد. یک انسان چقدر در آن شرایط سخت و بحرانی می‌تواند تاب آورد. زینب (س) توانست زیباترین تابلوی هنری از مهربانی و بردباری را بیافریند. یک هنرمند و خالق یک نقاشی می‌تواند اثری خلق کند که دارای پیام‌های انسان‌دوستانه است. مردم هنر را دوست دارند چون طالب پیام غیر مستقیم هستند و یک اثر هنری به صورت غیرمستقیم می‌کوشد پیام خود را منتقل کند. حضرت زینب (س) از پایداری به آغازی ماندگار رسیدند. با توجه به مطالعات جدید بین رشته‌ای و برای استحکام دیدگاه‌های جوانان امروز نیاز است به هر دو بعد ظاهری و محتوایی کربلا توجه شود.

- اصفهانیان دبیر کنگره بین‌المللی اربعین در سخنانی که از به صورت ویدئوکنفرانس پخش شد ضمن تقدیر و تجلیل از ریاست دانشگاه و معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بیرجند در مشارکت علمی تخصصی مباحث و محورهای کنگره اظهار داشت: بانوان باعث حرکت افراد و جامعه به سوی حرکت و سبقت می‌شوند و آنان می‌توانند مسیر ساز و هدف دهنده برای آینده باشند. در برخی موضوعات باطل مانند دجال و دیگر موارد از بانوان برای پیشرفت اهداف استفاده شده اما خط حق جداست و در این مسیر بانوان زیادی هستند. امروزه ما

نیازمند بانوانی هستیم که در همه مسائل اجتماعی و فرهنگی حضور جدی و ثمربخش داشته باشند. بانوان باید در فضاهای تمدن ساز و ترسیم کننده آینده نقش بسیار بزرگی داشته باشند.

در این نشست همچنین خانم دکتر مالکی عضو هیئت علمی دانشگاه و مشاور رئیس در امور خانواده و زنان ضمن تشکر از سخنرانان ویژه کنگره و ریاست دانشگاه و هماهنگ کنندگان جلسه قدردانی کردند و ابراز امیدواری کرد که این نشست‌ها با محوریت تبیین جایگاه زنان و بانوان ادامه داشته باشد.

در ادامه این جلسه، خانم دکتر مژگان خیرالهی استادیار تاریخ تحلیلی و تطبیقی هنر اسلامی از گروه فرش دانشگاه به جایگاه ارزشمندی که اسلام و انقلاب اسلامی به بانوان داده است به ایراد سخنرانی پرداخت.

وی افزود: زنان اهل بیت، حضرت خدیجه، حضرت فاطمه و حضرت زینب اولین مدافعان اسلام در لحظات دشوار بودند. در برخی از موارد حضور زنان در صد سال اخیر در سیاست و تاریخ ایران تأثیرات زیادی داشته است و در نهضت‌ها و جریانات اجتماعی و انقلاب همیشه منشأ اثر بوده است.

سخنران پایانی این نشست علمی، دکتر علی زنگویی معاون فرهنگی اجتماعی دانشگاه بود که ضمن تقدیر از سخنرانان هشتمین کنگره بین المللی اربعین بر لزوم بازشناسی نقش زنان تاریخ‌ساز و تحول‌آفرین تأکید کرد.

گزارش:

گزیده سخنرانی دکتر الهی زاده:

اسلام زنان و مردان را در همه امور کنار یکدیگر قرار داده است. صحبت خود را با قرائت آیه ۳۵ سوره احزاب آغاز می‌کنم که دقیقاً بیانگر اهمیت نقش زنان است. إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِیماً؛ «مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان با ایمان و مردان و زنان عبادت‌پیشه و مردان و زنان راستگو و مردان و زنان شکیبیا و مردان و زنان فروتن و مردان و زنان صدقه‌دهنده و مردان و زنان روزه‌دار و مردان و زنان پاکدامن و مردان و زنانی که خدا را فراوان یاد می‌کنند خدا برای [همه] آنان آمرزشی و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است.»

با توجه به حجم گسترده نقش زنان در تاریخ اسلام باید به صورت گزارشی و آماری به مطالبی اشاره کنم. در دوره امویان نقش زنان کم‌رنگ‌تر شد ولی در دوره حضور پیامبر(ص) و علی(ع) این نقش بسیار پررنگ است.

کتاب *اخبار الوافدات علی معاویه* ابن ابی سفیان توسط ابن بکار حدود سال ۲۰۰ هجری تألیف شده است. در این کتاب ماجراهایی نقل شده است که بیانگر حضور اثرگذار زنان در تاریخ سیاسی و اجتماعی است. پس از

شهادت امام علی(ع) زنانی به جرم جانبداری از امام(ع) به دمشق فراخوانده شدند که جرأت و جسارت و مباحث آنها در حضور معاویه بسیار مهم است. مباحثی که در این جلسه گزارش شده است بیانگر تربیت والای این بانوان و سیره و فقاہت آنان است که باعث شگفتی معاویه می‌شود.

کتاب *طبقات کبری* از ابن سعد متولد ۲۳۰ که هشت جلد است و جلد آخر آن اختصاص به زنان دارد. بیعت زنان صحابه و ذکر فعالیت های اجتماعی و علمی آنان در این کتاب آمده است.

کتاب *بلاغات النساء* از ابن ابی طیفور در قرن سوم، خطبه ها و سخنان زنان در قرن اول و دوم را با موضوعات اجتماعی و سیاسی جمع‌آوری کرده است. مثلاً خطبه های حضرت زهرا و حضرت زینب را می‌توان در این کتاب یافت.

کتاب تاریخ مدینه دمشق از ابن عساکر از نظر علم رجال‌شناسی و تراجم مهم است و ۸۰ جلد می‌باشد. این کتاب از آثاری نام برده که در دسترس نیست اما به فعالیت علمی اجتماعی و سیاسی زنان در تاریخ اسلام اشاراتی زیادی دارد.

کتاب *أسد الغابۃ* اثر ابن اثیر در قرن هفتم هم در جلد آخر به احوال زنان صحابه به تعداد ۱۰۲۰ نفر پرداخته است.

کتاب *الاصابه فی تمییز الصحابه* ابن حجر عسقلانی در قرن نهم در قالب هشت جلد در دسترس است. در این کتاب ۱۵۴۹ زن حضور دارند که در تاریخ از نظر اجتماعی و سیاسی فعال بوده اند. بنابراین در جامعه اسلامی جایگاه زن تعریف شده و همتراز مردان بوده اند.

در کتاب *رجال شیخ طوسی* که بیشتر درباره شناخت معصومین(ع) نوشته شده است ۴۴۵ مورد نام می‌برد که مردان از حضرت علی(ع)، سخن نقل کرده اند و ۳ مورد از زنان را آورده است. با نتایجی که به دست آمده است، در واقع ۲۱ زن از حضرت علی(ع) نقل حدیث کرده اند.

یکی از زنان مهم، نفیسه دختر حسن بن زید از نوادگان امام حسن است که در علوم دینی مقام بالایی یافته و از فقیهان بزرگ مثل امام شافعی از درس او بهره برده است. شافعی هنگام فوت او اعلام کرد که یکی از افتخارات من درس خواندن در محضر نفیسه بوده است. نفیسه جایگاه بالایی در بین مردم مصر دارد.

در قرن هشتم، ابن بطوطه در سفرنامه خود آورده که مجالس درس بانوان در بغداد و دمشق زیاد بوده و همچنین در شام که ام محمد فاطمه از فقیهان نامدار آنجا بوده است که ابن قیم جوزی شاگردی او کرده است. در اصفهان آمنه دختر عباد بن علی بن حمزه طباطبا، حلقه علمی در عصر خود داشته و صاحب کتاب الانساب یعنی سمعانی تلمذ او کرده است. سخاوی در *الضوء اللامع* نام حدود ۱۰۰۰ زن فعال و اثرگذار را ذکر کرده است. در بررسی‌های انجام شده در تمدن اسلامی می‌خوانیم که در ۴۷ نسل بررسی شده، در ۲۰ نسل اول حضور زنان پر رنگ بوده است و بعد حضور آنان کم‌رنگ شد. در حدود قرن ۵ و ۶ هجری تعداد ۱۸۹ نفر

از بانوان محدث، شاعر، کاتب، راوی و... نام برده شده است که ۱۴۹ نفر آنان فقط محدث بودند. نقش زنان در جامعه اسلامی در بروز تمدن اسلامی و رونق اندیشه‌ورزی و اجتماعی اقتصادی کمتر از مردان نبوده است و به سبب فاصله گرفتن مسلمانان از اسلام واقعی، جایگاه زنان به فراموشی سپرده شد و زنان از عرصه علمی دور شدند. و در مثلث مال و قدرت وارد شدند و در اختیار اهل قدرت قرار گرفتند و از سیره نبوی و علوی که هدفش کمال بود، دور شدند. در زمان حضرت علی(ع) نیروی نظامی زن وجود داشته و آنان در مسائل اقتصادی و اجتماعی فعال بودند. حدود شانزده قسم شغل زنانه در زمینه‌های مختلف بوده که با روی کار آمدن امویان دوران گام دوم که علی(ع) برداشت، خاتمه یافت. دو گام اهمیت و تحول در مورد زنان را در زمان پیامبر (ص) و حضرت علی(ع) داشتیم. و امیدواریم گام سوم را در این زمان داشته باشیم و زنان به جایگاه اصلی خود برسند.

جناب آقای مرادی، معاونت محترم دفتر نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه

الگویی که اسلام ارائه می دهد بحث خانواده محوری است. در امور اجتماعی هم نهاد خانواده اولویت و ترجیح دارد اما مطلب به این معنی نیست که زن نباید حضور اجتماعی داشته باشد و اسلام در این خصوص راهکارهای خوبی دارد. بایسته های خانواده‌گرایی دو مؤلفه می باشد یعنی خانواده محوری در تشکیل (ازدواج آسان و به هنگام) و خانواده محوری در تحکیم (یعنی اولویت بخشی شود به نهاد خانواده و خانواده در امور عبادی و اجتماعی در اولویت قرار گیرد). خانواده محوری دارای دو بعد تکوینی و تشریحی است که تشریح هماهنگ با تکوین می باشد و به اذعان همه پژوهش‌های مربوطه و تأکید ابن سینا، انسان مدنی بالطبع و خانواده گراست. سوره روم آیه ۲۱ که درباره ازدواج و فلسفه تشکیل خانواده است به این موضوع و مبنای تکوینی اشاره دارد. رهبری معظم انقلاب همواره به این نکته تأکید داشتند که خانواده یک نهاد طبیعی است و استاد شهید مطهری بر این باور بود که زندگی خانوادگی بشر صد در صد طبیعی است. خانواده‌گرایی مبنای تشریحی هم دارد. احکام و دستورهای دینی هم با توجه به توان افراد، درست با این موضوع تطبیق دارد.

نهاد خانواده یک کانون مهم تربیتی است و آینده یک کشور به این موضوع وابسته است. در امور اجتماعی باید خانواده در اولویت باشد. در امور عبادی هم، بحث نهاد خانواده در اولویت است و این برگرفته از سیره و الگوی معصومین است. اسلام تحصیل زن و اشتغال و فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی را تأیید و بر آن تأکید کرده است و زن محور اصلی در امور خانواده است که باید بکوشد به بلوغ فکری و علمی برسد تا موجبات رشد و شکوفایی مادی و معنوی را فراهم آورد.

خانم دکتر علیزاده بیرجندی، دانشیار گروه تاریخ دانشگاه بیرجند؛

من بیشتر تمایل دارم به نموده‌ها و مظاهر فرهنگی زنان در تمدن اسلامی و نیز دوره معاصر متمرکز شوم چرا که نقش زنان بر پایه عقلانیت، عشق و تدبیر همواره با اهمیت بوده است. حضرت زینب (س) اسوه در این هر سه موضوع و الگویی بزرگ در مدیریت بحران بودند.

من سعی می‌کنم به جنبه‌های اشاره کنم که کمتر مورد توجه بوده است. اگر به همه عرصه‌ها در مورد زنان پرداخته نشده است دلیل بر عدم حضور آنان نیست. نقش زنان در دو ساحت دانشی و اندیشه‌ورزی و نیز ساحت رفاه اجتماعی می‌توان خلاصه کرد. در ساحت دانشی می‌توان به بی بی خانم استرآبادی، ملک زاده بیانی، صدیقه دولت‌آبادی، محترم اسکندری و حتی بانوان مجتهدهای مثل نصرت امین (زاده حدود ۱۳۰۸ هجری) صاحب تألیفات متعدد در حوزه قرآنی و فقهی اشاره کرد. او تا دوره جمهوری اسلامی را هم درک کرد یعنی حدود یک قرن زیست. کتاب اربعین هاشمیه از آثار اوست. مسائل شرعی و فلسفی را در آن تبیین کرد. او به درجه اجتهاد نائل شد. او در تاریخ فلسفه به خوبی ورود پیدا کرد و آثار او نشانگر توانمندی‌های اوست. او پیرو فلسفه صدرایی بود. او با تأسیس مکتب و دبیرستان دخترانه به امور اجتماعی هم ورودی فعال داشت. او اجازه روایت به برخی از علما داده است مثل صاحب‌الغدیر. در کنار این حوزه دانشی می‌توان به نقش و تأثیر آنها بر دانش بومی سخن گفت. آنها در نقش زنان در تمدن اسلامی در جنبه‌های کارآمدی مطرح است و در بحث رفاه اجتماعی که برخی کشورهای پیشرفته دال بر توسعه می‌دانند بخصوص در موضوع مشروطه و نقش آفرینی می‌توان فعالیت‌های زنان از جمله زنان واقف، زنان درمانگر، زنان عالم و ... را یافت که گاهی هزینه‌های فراوانی نیز می‌کردند و باعث احیای تمدن و تداوم فرهنگ شیعی شده و در نهایت به الگوی جدیدی دست یافتند. حضور بزرگ زنان در متون ادبی و هنری یکی از جاهایی است که دال بر خردورزی و اندیشه‌ورزی و عقلانیت زنانه است. پیوندهای زیادی میان کهن‌الگوها و عناصر اربعه هم وجود دارد که در این فرصت کوتاه نمی‌توانم به آن ورود پیدا کنم.

واژه دانش بومی برای نخستین بار توسط گیرتز در سال ۱۹۸۳ مطرح شده است به اعتقاد وی دانش بومی، دانش خاصی است که به شدت در موقعیت و بافت خاصی ریشه داشته و رشد کرده است. این دانش شامل مجموعه‌ای از باورها و روش‌ها و ساز کارها و شیوه‌های سازماندهی امور مختلف زندگی مردم است که طی اعصار گذشته شکل گرفته است و طی نسل‌ها و قرن‌ها از تعامل و ارتباط بومیان با محیط اطرافشان به وجود آمده است. دانش بومی هر قوم، بخشی از سرمایه ملی جامعه است.

نقش حیاتی زنان در بسیاری از امور مربوط به توسعه مانند تأمین امنیت غذایی، پایداری محیط زیست، ریشه‌کنی فقر، کنترل جمعیت و توسعه اجتماعی برای جامعه بین‌المللی روشن گردیده است در حالی که نه خود زنان آن را باور داشتند و نه دیگران آن را به حساب آورده‌اند. مطالعات و مشاهدات انجام شده در زمینه زنان روستایی و کشاورزی پایدار حاکی از آن است که زنان کشاورز با داشتن تجربه و دانش بومی در زمینه

تولید محصولات غذایی نقش بسیار مهمی در کشاورزی پایدار به عهده دارند. زنان روستایی نقش بسزایی را در تولید محصولات معیشتی جهان ایفا می کنند زنان در قاره آسیا با ۵۰ تا ۶۰ درصد غذای مورد نیاز جمعیت آن قاره را تولید می کنند. عرصه های کارآفرینانه زنان با وجود کم بضاعتی در راستای ایجاد کارگاه بافندگی در یزد، اصفهان و کرمان و فعالیت های خانم دولت آبادی که خانواده مذهبی بودند.

در ایران پژوهش های مختلفی در زمینه نقش زنان در دانش بومی و در راستای توسعه کشاورزی و اقتصاد ایالتی صورت گرفته است که از آن نمونه می توان به پژوهش شاه حسینی (۱۳۸۸) اشاره کرد که در این پژوهش نقش زنان در تهیه فرآورده های دامی، گردآوری سبزی های کوهی، ساخت صنایع دستی مثل سیاه چادر و دست بافته های دیگر اثبات شده است. پاپ زن و اشرف زاده (۱۳۹۰) در پژوهش خویش که در مورد ایل کلهر در استان کرمانشاه انجام داده اند ضمن تبیین اهمیت دانش بومی زنان و نتایج ارزشمند این دانش اظهار داشته اند که سیاه چادر و دانش بومی ساخت آن بخشی از میراث معنوی ایل ها و عشایر است که با توجه به تهدیدهای موجود نیازمند ثبت و نگهداری است. علاوه بر حوزه های کشاورزی و دامداری نقش و جایگاه دیگر زنان در عرصه دانش بومی مربوط به گیاهان دارویی است اهمیت دانش بومی مبنی بر گیاهان دارویی تا بدان حد است که امروز دانش مدرن دانشگاهی نه تنها آن را قبول دارد بلکه اهمیت و ضرورت آن را در بهداشت جهانی در حد و اندازه های خود می دانند.

در زمینه دانش بومی گیاهان دارویی زنان به ویژه زنان روستایی و ایلیاتی جایگاه ویژه ای دارند درباره این موضوع به دلیل اهمیت آن پژوهش های مورده متعددی انجام گرفته است که از آن جمله بوذرجمهری و همکاران در پژوهش خویش به نقش دانش بومی زنان درمانگر روستایی در درمان بیماری های پوستی در استان خراسان شمالی پژوهشی انجام داده و به نتایجی دست یافته اند که حاکی از اهمیت دانش بومی زنان درمانگر روستایی است (غوث ۱۳۹۰) در کتاب خویش تحت عنوان گنج نامه ناحیه هردنگ اشاراتی به نقش زنان و دانش بومی آنها در پرورش طیور دارد وی به نکاتی در این زمینه اشاره کرده که با یافته های دیگران اندکی تفاوت دارد. غوث در کتاب خویش از نقش زنان روستایی و دانش آنها در عادت دادن طیور به برخی از رفتارها سخن گفته است در این زمینه وی می نویسد: «به اعتقاد زنان روستایی علاوه بر عادت دادن طیور به برخی از رفتارها عادت دادن دیگر حیوانات اهلی منزل به رفتارهای خاص باعث فراهم آمدن یک زندگی مشترک مسالمت آمیز بین آنها می شود. به عنوان مثال می توان از عادت دادن گربه های خانگی به عدم شکستن تخم ها نام برد. تنبیه کردن این گونه گربه ها یا محروم ساختن از غذای روزانه باعث توقف مصرف تخم طیور توسط گربه ها و عادت دادن آنها به زندگی مسالمت آمیز با طیور می شود.

نقش زنان در رفاه اجتماعی: مجموعه فعالیت های سازمان یافته برای تأمین زندگی مناسب افراد جامعه. زنان در تاریخ معاصر ایران و به ویژه بعد از تغییر الگوهای سنتی و جایگزین شدن الگوهای خیریه جدید در زمینه خدمات اجتماعی و رفاه آحاد جامعه، گام های موثری برداشته اند. این گام ها بیشتر از طریق حضور فعالانه

در وقف و انجام امور خیریه و در راستای مقابله با مشکلاتی نظیر: فقر، بیماری، پیری، بیکاری، حوادث و سوانح، شکل گرفت.

نمونه‌ای از فعالیت‌های زنان در راستای رفاه اجتماعی:

انجمن مقدرات وطن (تاسیس ۱۳۲۸ هـ.ق) به همت آغابگم دختر شیخ هادی نجم آبادی، صدیقه دولت آبادی و چند بانو دیگر تاسیس شد. این انجمن در کنار فعالیت‌های سیاسی، در زمینه امور خیریه نیز فعالیت می‌کرد. از جمله فعالیت‌های آنها: تأسیس دارالایتام، تاسیس مدرسه برای آموزش دختران بی سرپرست بود (ملک زاده، ۱۳۹۷: ۲۸۳) انجمن خواتین و شرکت خیریه خواتین ایران: جمع‌آوری اعانه برای سامان دادن به یتیم خانه‌ها، بیمارستان‌ها و مدارس (ملک زاده، ۱۳۸۵: ۱۲۵).

انجمن خیریه بانوان (تاسیس ۱۳۲۰) توسط جمعی از بانوان خانواده‌های متمول (برای رسیدگی به بینوایان و طبقات بی بضاعت تهران

جمعیت بانوان پزشک ایران (تاسیس ۱۳۳۳) مداوای زنان و کودکان بی بضاعت و دادن داروی رایگان به آنان
خانه پیرزنان (تاسیس ۱۳۳۳) توسط گروهی از زنان تارک دنیا

تأسیس مدرسه توسط انجمن‌ها و فعالان حقوق زن

ایجاد کارگاه‌های بافندگی در یزد و کرمان و اصفهان توسط صدیقه دولت آبادی تنها بخشی از فعالیت‌های کارافرینانه زنان بوده است که همین شیوه باید مورد تأیید قرار گیرد و در راستای تشکیل و تثبیت تمدن نوین اسلامی مور حمایت ویژه قرار گیرد.

سرکار خانم دکتر پایدار فرد

من با تمرکز با سخنان حضرت زینب در خدمت شما خواهم بود. سعی کردم با زبان تخصصی و هنری به این بانوی بزرگ و تأکید بر یک جمله صحبت‌های خود را ادامه دهم.

مورد اول درباره حضرت زینب(س) این است که به عنوان یک حادثه به واقعه کربلا و حوادث پس از آن نگاه کنیم. حادثه‌ای بسیار تلخ و جانکاه. ترس، خشم، نفرت در این حادثه دیده می‌شود و وقتی ببینید در این شرایط سخت، زنان حضور دارند شدت حادثه بیشتر خود را نمایان می‌کند. در رویکردی که به گفتمان معاصر وجود دارد این نکته مهم است که برای درک حس سوژه، نیاز است فاصله را کم کرد و باید دید یک انسان چقدر در آن شرایط می‌تواند تاب آورد. ما در این وقایع کربلا یک پارادوکس می‌بینیم. شدت خشم و رنج و نفرت در کنار نگاه زیبای یک بانو به همین خشم و نفرت و خون و کشتار. او رنج‌ها را دیده است ولی مدعی است که ندیده است. چطور ممکن است این همه وحشت را ندید. در نشانه معنانشناسی معاصر هر زمان

پارادوکسی در جملات و متون اتفاق می‌افتد، این جمله دارای رمزها و پیام‌هایی است. حتما پیامی هست که مخاطبان خاصی آن را درک می‌کنند. هنرمند، کارش خلق اثری است که داری پیام است با همه پیام‌های مخفی و پنهان. کار هنر اطلاع رسانی غیر مستقیم است و انسان‌ها همه زبان هنر را دوست دارند چون طالب پیام غیر مستقیم هستند و بالعکس. بانوان انتقال معانی مستقیم را نمی‌پذیرند. زبان هنری می‌تواند در همه مسائل اجتماعی و فرهنگی بیشتر اثرگذار و راهگشا باشد. همین امر به معروف و نهی از منکر باید با زبان هنری و غیرمستقیم تحقق یابد. در قرآن کریم نگاه هنری به قضایا فراوان است. در یک آیه که مربوط به سوره شعراء است، خداوند در قرآن از شاعران صحبت می‌کند که نماینده برخی از هنرمندان هستند. شاعران کسانی هستند که جاهل هستند و از شیاطین پیروی می‌کنند و یا به پیامبر اتهام شاعری می‌بستند. در واقع خداوند می‌گوید اگر کسی پیرو این رفتارهای ناشایست باشد و به گفتار خود عمل نکند، ظالم است و بیراهه راه می‌پیماید. در واقع افرادی که از ستم استقبال می‌کنند و بر اعتقاد دینی خود استوار نیستند و حرفشان با عمل یکسان نیستند، پیرو شیاطین هستند. انسان‌های خوب و با ایمان راستین وقتی مورد ستم قرار می‌گیرند ایستادگی می‌کنند. شاید بتوان مصطلح مظلوم بودن امام حسین(ع) را با نگاهی انتقادی مورد مطالعه قرار داد. چون ایشان در برابر ستم ایستاد. او از این منظر مظلوم نیست. او پیروزمند و فاتح است. در جمله حضرت زینب هم این موضوع دیده می‌شود. او سکوت نکرد. او راوی کربلا است ولی کربلا را زنده نگهداشت. مهمترین ویژگی‌های یک هنرمند عدم سکوت در برابر ستم است به زبان هنر. زینب مورد ظلم قرار گرفت ولی ظلم‌ستیز بود. او به زبان هنر، بهترین پیام‌آور کربلا بود. از اینجاست که مورد تمجید قرآن قرار می‌گیرد.

فتوت یکی دیگر از ویژگی‌های هنری زینب(س) بود. صفت فتوت مخصوص مردان نبوده و زنان نیز از صفات راستگویی، امانت داری، وفای به عهد، خاکساری و جوانمردی برخوردار هستند. می‌توان جوانمردی حضرت علی(ع) و شمشیر به دست گرفتن در عین حال یتیم‌نوازی ایشان را در کنار مسئولیت‌پذیری حضرت زینب در عین بی‌پناهی و سرپرست یتیمان شدن را در نظر گرفت که در آثار نقاشی و نگارگری همواره مورد توجه هنرمندان در خلق آثار هنری بوده است. پهلوانی در اسلام با عنوان "فتی" شناخته می‌شود. امیر مؤمنان یک فتی بود «لا فتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار».. در واقع در این جمله فتوت در کنار مبارزه با ستم دیده می‌شود. علی(ع) در کنار شمشیرزدن، مبارزه با ستم، به مسؤولیت‌های اجتماعی بسیار توجه داشت. زینب هم دقیقا همین رویه را در زندگی خود دنبال کرد. این رویکرد پهلوانی در نقاشی‌ها به وضوح دیده می‌شود. کندن در خیبر در کنار یتیم‌نوازی در این نقاشی مشهود است. یک هنرمند نیاز نیست به اصل ماجرا رجوع کند بلکه پیام یک واقعه را به صورت مفهومی توضیح می‌دهد. در نقاشی قهوه‌خوانی‌ها این رویکرد بسیار نمایان است. اینکه چقدر کارکرد اجتماعی دارد یک پهلوان مهم است. او در کنار نجابت و پاکی، مسئولیت اجتماعی سنگینی بر عهده دارد. در نقاشی قهوه‌خانه‌ای که می‌بینید ستم‌ناپذیری و نیز یتیم‌نوازی کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند. ما از کربلا در نگاه زینب زیبایی می‌بینیم.

حضرت زینب دارای صبر، اقتدار، نگهدار، پرستاری، صداقت، خطابه، شجاعت و ... بودند و وقتی گفتند جز زیبایی ندیدم یعنی شکرگزاری و ادب و اخلاق و خاکساری و فنی و فتوت را در وجود خود داشتند.

ظاهرا در کربلا همه چیز از دست رفته و تنها یک بانو و تعدادی بی سرپرست باقی ماندند اما از این ماجرا محتوی ها باقی ماند و همیشگی شد. بیداری همیشگی بود که پیامد این خاتمه شد. قیامی که منجر به بیداری شد و بیدار شدنی که خودش قیام بود و هجرتی که خود سازنده بود. سالک بازگشت می کند بعد از این که همه چیز را دید و بعد دست به خلق اثر می زند یا در اجتماع حضور می یابد و حضرت زینب (س) از پایانی به آغازی ماندگار رسیدند. در فلسفه ملاصدرا هم شاهد هستیم که سالک از سوی خدا بازگشت می کند و به سوی مردم می آید. زینب با این جمله غراء نشان می دهد که چگونه از سوی خدا به سمت مردم آمده است و نگاهی الهی دارد. هر یک از شخصیت های کربلا هم دارای چنین ویژگی ها بودند. ما دو تصویر از کربلا داریم. محتوا و ظاهر. در مسائل و روش علوم بین رشته ای می توان این زیبایی ها را بیشتر نمایان کرد.

جناب آقای اصفهانیان؛ دبیر کنگره بین المللی اربعین

پیشرفت و تمدن مبانی خاص خود را دارد و روش ما مبتنی بر وحی و ارزش های اسلامی و معرفتی است نه رویکرد غرب گرایانه. از این منظر، تمدن ناظر بر دو چیز است: ۱- بهره بیشتر از آسمان ۲- انطباق با آینده الهی. تمدن غربی انقطاع از نگاه وحیانی است و برای آینده الهی هم دغدغه ای ندارد.

بانوان در این دو فضا نقش بنیادین دارند. آنان در روز تولد فرزند خود، مانند روز تولد خود پاک می شوند و زندگی جدیدی از نظر ارتباط با آسمان و الهی شدن پیدا می کند. او با فرزندآوری زندگی نویی را آغاز می کند. او خواب را بر خود حرام می کند. نان را از دهان خود بر می دارد و بر دهان فرزند می گذارد. دلش برای خانواده چنان می تپد که پیوسته تلاش می کند مهر الهی را برای دریافت روزی های آسمانی فراهم کند. نگاه او همواره به آسمان است. بانوان در ساخت و ساز فضای الهی آینده هم کم نظیرند و اگر در دوران دفاع مقدس نبودند این پیشرفت معنوی ایثارگران دوران دفاع مقدس به وجود نمی آمد و نقش آنان در راهی کردن شوهر و فرزند به جبهه ها، این همه نتایج ارزشمند حاصل آورد. وقتی بانوان در مدار حق قرار گیرند از یک فضای خنثی به فضای کنشگر و قدرتمند وارد می شوند که چیزی جز زیبایی نمی توان در آن یافت. بانوان باعث حرکت افراد و جامعه به سوی حرکت و سبقت و پیشرفت می شوند و آنان می توانند مسیر ساز و هدف دهنده برای آینده باشند. در دوران دفاع مقدس بانویی هست که هفت فرزندش را شهید می بیند ولی همچنان چون زینب، این رنج ها را زیبا به تصویر می کشد. این نگاه اربعینی، در راستای تحقق آینده مطلوب و الهی است که بهترین و مهمترین نقش را بانوان دارند.

خانم دکتر مژگان خیرالهی استادیار تاریخ تطبیقی و تحلیلی هنر اسلامی

نقش زنان از دیدگاه امام خمینی در جامعه ایران و اسلام و تأثیر گذاری زنان در ساختن آینده مطلوب از محورهای سخنان ایشان بود.

در ابتدا وی به شواهد باستان شناسی و تاریخی که مؤید نقش زنان در فساد و صلاح جامعه بوده است صحبت کرد. در آیین مزدیسنا و پیش از آن، شواهد باستان شناسی و تاریخی مؤید نقش زنان در صلاح و فساد جامعه مشاهده می شود. وجود ایزد بانوان با نقش مادر الهه با فرزندان متعدد و در مقابل آن که آیین نادرست ایزد بانوان روسپی وجود دارد. اینانا و ایشتار الهه های روسپی روش که به عنوان الهه های باروری مطرح شده و به غلط همتای آردوی سوره آناهیتا دانسته شده اند. در ادیان ابراهیمی پیش از اسلام یعنی یهودیت و مسیحیت نیز نقش زنان همواره مطرح بوده است.

کتاب صحیفه امام خمینی (ره) یکی از منابع معتبری است که می توان نگاه ایران اسلامی را به زن و بانوان واکاوی کرد. در واقع حفظ اسلام مهمترین هدف در رویکرد امام خمینی (س) است و به تعبیر ایشان این محرم و صفر است که اسلام را نگه داشته است. یعنی باید نقش بانوان را در محرم و صفر مورد واکاوی و تحلیل قرار داد. در ابتدای انقلاب هم بسیاری از نگاه های پژوهشگران و خبرگزاری ها معطوف به آینده زنان ایران در جامعه پس از انقلاب بودند و حضرت امام (ره) بارها بر نقش مهم بانوان در جامعه تأکید داشتند و در رفتار اجتماعی خود نیز همواره از مدافعان زنان بودند.

زنان اهل بیت، حضرت خدیجه، حضرت فاطمه و حضرت زینب اولین مدافعان اسلام در لحظات دشوار بودند. امام فقط به عاشورا اشاره ندارد. به تمام محرم و صفر توجه دارند. حوادث پس از عاشورا چه بسا مهم تر باشد برای زنده نگه داشتن الگوی عاشورائیان. در برخی از موارد حضور زنان در صد سال اخیر سیاسی و تاریخ ایران تأثیرات زیادی داشته است و در نهضت ها و جریان های اجتماعی و انقلاب منشأ اثر بوده است. نقش بانوان در نهضت مشروطه و تبریز و نیز ماجرای تحریم تنباکو از موارد پیش از انقلاب است. نقش بانوان در دوران دفاع مقدس و حوادث پس از آن برجسته است که در این فرصت کوتاه نمی توان به آن ورود کرد.

از نظر حقوق انسانی، تفاوتی بین زن و مرد نیست. زیرا که هر دو انسانند و زن حق دخالت در سرنوشت خویش را همچون مرد دارد. در بعضی از موارد تفاوت هایی بین زن و مرد وجود دارد که به حیثیت انسانی آنها ارتباط ندارد. مسائلی که منافات با حیثیت و شرافت زن ندارد آزاد است. در نظام اسلامی، زن به عنوان یک انسان می تواند مشارکت فعال با مردان در بنای جامعه اسلامی داشته باشد ولی نه به صورت یک شیء. نه او حق دارد خود را به چنین حدی تنزل دهد و نه مردان حق دارند که به او چنین بیندیشند.

در نظام اسلامی، زن همان حقوقی را دارد که مرد دارد، حق تحصیل، حق کار، حق مالکیت، حق رأی دادن، حق رأی گرفتن. در تمام جهاتی که مرد حق دارد، زن هم حق دارد.

اسلام نظر خاص بر شما بانوان دارد. اسلام در وقتی که ظهور کرد در جزیره العرب، بانوان حیثیت خودشان را پیش مردان از دست داده بودند؛ اسلام آنها را سربلند و سرافراز کرد، اسلام آنها را با مردان مساوی کرد. عنایتی که اسلام به بانوان دارد بیشتر از عنایتی است که بر مردان دارد. مردان بر ملتها حق دارند و زنها حق بیشتر دارند. زنها مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می‌کنند. قرآن کریم انسان‌ساز است، و زنها نیز انسان‌ساز. وظیفه زنها انسان‌سازی است. اگر زنهای انسان‌ساز از ملتها گرفته بشود، ملتها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد، شکست خواهند خورد، منحط خواهند شد. زنها هستند که ملتها را تقویت می‌کنند، شجاع می‌کنند.

زن نقش بزرگی در اجتماع دارد. زن مظهر تحقق آمال بشر است. زن پرورش دهنده زنان و مردان ارجمند است. از دامن زن مرد به معراج می‌رود. دامن زن محل تربیت بزرگ زنان و بزرگ مردان است.

نقش زن در جامعه بالاتر از نقش مرد است؛ برای اینکه بانوان علاوه بر اینکه خودشان یک قشر فعال در همه ابعاد هستند، قشرهای فعال را در دامن خودشان تربیت می‌کنند. خدمت مادر به جامعه از خدمت معلم بالاتر است، و از خدمت همه کس بالاتر است. و این امری است که انبیا می‌خواستند. می‌خواستند که بانوان قشری باشند که آنها تربیت کنند جامعه را.

نقش زنان در عالم از ویژگیهای خاصی برخوردار است. صالح و فساد یک جامعه از صالح و فساد زنان در آن جامعه سرچشمه می‌گیرد. زن، یکتا موجودی است که می‌تواند از دامن خود افرادی به جامعه تحویل دهد که از برکاتشان یک جامعه، بلکه جامعه‌ها به استقامت و ارزشهای والای انسانی کشیده شوند و می‌تواند بعکس آن باشد.

ما مفتخریم که بانوان و زنان پیر و جوان و خرد و کلان در صحنه‌های فرهنگی و اقتصادی و نظامی حاضر، و همدوش مردان یا بهتر از آنان در راه تعالی اسالم و مقاصد قرآن کریم فعالیت دارند؛ و آنان که توان جنگ دارند، در آموزش نظامی که برای دفاع از اسلام و کشور اسلامی از واجبات مهم است شرکت، و از محرومیت‌هایی که توطئه دشمنان و ناآشنایی دوستان از احکام اسلام و قرآن بر آنها بلکه بر اسلام و مسلمانان تحمیل نمودند، شجاعانه و متعهدانه خود را رها کرده و از قید خرافاتی که دشمنان برای منافع خود به دست نادانان و بعضی آخوندهای بی‌اطلاع از مصالح مسلمین به وجود آورده بودند، خارج نموده‌اند.

و آنان که توان جنگ ندارند، در خدمت پشت جبهه به نحو ارزشمندی که دل ملت را از شوق و شغف به لرزه درمی‌آورد و دل دشمنان و جاهلان بدتر از دشمنان را از خشم و غضب می‌لرزاند، اشتغال دارند. و ما مکرر دیدیم که زنان بزرگواری زینب گونه- علیها سلام الله- فریاد می‌زنند که فرزندان خود را از دست داده و در راه خدای تعالی و اسلام عزیز از همه چیز خود گذشته و مفتخرند به این امر؛ و می‌دانند آنچه به دست آورده‌اند بالاتر از جنات نعیم است، چه رسد به متاع ناچیز دنیا.

در پایان آقای دکتر زنگویدر سخنانی به خلاصه مقاله خود پرداختند. این جمله که اگر زینب نبود کربلا در کربلا می ماند بسیار درست است. تمدن اسلامی وقتی از کودکی به جوانی رسید که به زنان و اهمیت آنها، معترف بود چرا که مهمترین سلول خانواده مادر و زن است.

کنگره بین المللی علمی-هنری اربعین، عهده مع الحسین علیه السلام، حتی اللقاء، اربعین و امت سازی، از خودسازی تا تمدن سازی ۳

هشتمین کنگره

اربعین، امت و تمدن اسلامی

(در گام دوم انقلاب اسلامی)

محور نشست:

تبیین نقش بانوان در ایجاد تمدن و پیشرفت

با حضور:

- دکتر احمد خامسان، رئیس دانشگاه بیرجند
- خانم مهندس نخعی، مدیر کل امور بانوان استناداری خراسان جنوبی
- خانم دکتر هما مالکی، مشاور رئیس در امور بانوان و خانواده دانشگاه

سخنرانان:

- حجت الاسلام والمسلمین جعفری، مسئول نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
- آقای دکتر علی زنگوتی، معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه
- خانم دکتر زهرا اعلی زاده بیرجندی، عضو هیات علمی گروه آموزشی تاریخ
- آقای دکتر محمد حسن الهی زاده، عضو هیات علمی گروه آموزشی تاریخ
- خانم دکتر آرزو پایدار فرد، عضو هیات علمی گروه آموزشی فرش
- خانم دکتر مژگان خیرالهی، عضو هیات علمی گروه آموزشی صنایع دستی

زمان: شنبه، ۳ مهر ماه ۱۴۰۰ - ساعت ۹ تا ۱۲

مکان: سالن شکوه شرق دانشگاه بیرجند

لینک های پخش زنده نشست:

http://www.instagram.com/universityofbirjand_live
<https://www.aparat.com/abd.tv/live>
ac5.birjand.ac.ir/farhangmeeting